

Հավելված
Հաստատվել է ՀՀ ՎՊԻ խորհրդի
2012թ. մարտի 7-ի թիվ 5/4 որոշմամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

ՀՀ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ՝ ԳԱՆՁԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԿՈՂՄԻՑ
ԻՐԱԿԱՆԱՅՎՈՂ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ԿԱՏԱՐՄԱՆ,
ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ, ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ
ՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՉՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԿԱՏԱՍԻ ԻՐԱԿԱՆԱՅՎԱԾ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Վերահսկողության հիմքը՝ ՀՀ վերահսկիչ պալատի 2011 թվականի գործունեության տարեկան ծրագրի 5.8 կետը և Վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2011 թվականի հոկտեմբերի 10-ի թիվ 26/1 որոշումը:

Վերահսկողության նպատակը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ գանձապետական համակարգի կողմից իարականացվող խնդիրների օրինական և արդյունավետ կատարման, լիցենզավորման գործակալության աշխատանքների արդյունավետության, լիցենզավորման պայմանների և պահանջների հսկողության տեսչության աշխատանքների արդյունավետության ուսումնասիրությունն է:

Վերահսկողության առարկան՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ գանձապետական համակարգի կողմից իարականացվող խնդիրների օրինական և արդյունավետ կատարման, լիցենզավորման գործակալության աշխատանքների արդյունավետության, լիցենզավորման պայմանների և պահանջների հսկողության տեսչության աշխատանքների արդյունավետությանն ուղղված գործառնությունների նկատմամբ վերահսկողությունն է:

Վերահսկողության օբյեկտները՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ գանձապետական համակարգ, լիցենզավորման գործակալություն, լիցենզավորման պայմանների և պահանջների հսկողության տեսչություն:

Վերահսկողության ծավալը՝

Մուրհակների տրամադրման գործընթացը

ՀՀ պետական բյուջեի երաշխավորագրերի տրամադրման գործընթացը

Բյուջետային վարկերի տրամադրման գործընթացը

Պետական (գանձապետական) պարտատոմսերի թողարկման գործընթացը

Լիցենզավորման և հսկողական գործառույթները:

Վերահսկողության կատարման ժամկետը՝ 27.10.2011թ.-31.03.2012թ.

Վերահսկողությունն ընդգրկող ժամանակաշրջանը՝ 2009թ.-ի հունվարի 1-ից մինչև 2011 թվականի դեկտեմբերի 26-ը ներառյալ:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողությունն իրականացվել է դիտարկման, ստուգման և վերլուծության ձևով, ինչպես նաև կիրառվել են ֆինանսական, արդյունավետության (կատարողական) և համապատասխանության տեսակները: Կիրառվել է ընտրանքային մեթոդի ոչ վիճակագրական եղանակ: Վերլուծության փուլում ամփոփվել և վերլուծվել են դիտարկման և ստուգման արդյունքում ստացված տվյալները:

Վերահսկողության արդյունքները՝

1. Մուրհակներ

Հայաստանի Հանրապետությունում տրամադրվել են՝

- դատական ակտերի հիման վրա ՀՀ պետական բյուջեից բռնագանձման ենթակա գումարների դիմաց փոխանցելի մուրհակներ
- ՀՀ կառավարության որոշումների հիման վրա՝

ա) փոխանցելի անտոկոս մուրհակներ

բ) հասարակ մուրհակներ

գ) բյուջետային տարում ՀՀ կենտրոնական բանկին տրամադրված անտոկոս ցպահանջ հասարակ մուրհակ:

2009 թվականին թողարկվել է 22,299.41 հազ. դրամի 16 մուրհակներ, որոնցից 10-ը՝ փոխանցելի, 6-ը՝ հասարակ:

2009 թվականի բյուջետային տարվա ընթացքում փաստացի մարվել է 2,016,190.41 հազ. դրամի 31 մուրհակ, որից՝ 27-ը՝ փոխանցելի, 4-ը՝ հասարակ:

2010, 2011 թվականներին թողարկվել է 494,027,31 հազ. դրամի միայն փոխանցելի մուրհակներ, որից՝ 2010 թվականին թողարկվել է 20-ը, 2011 թվականին՝ 23-ը, իսկ մարվել 2010 թվականին՝ 35-ը, 2011 թվականին՝ 20-ը:

Վերահսկողության արդյունքում պարզվել է՝

1. ՀՀ կառավարության որոշումների հիման վրա տրամադրվող փոխանցելի և հասարակ մուրհակների տրամադրման գործընթացը կանոնակարգված չէ: Ներկայումս

կանոնակարգված է միայն դատական ակտերի հիման վրա ՀՀ պետական բյուջեից բռնագանձման ենթակա գումարների դիմաց փոխանցելի մուրհակների տրամադրումը: Համաձայն «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 13 կետի, մեկ տարի ժամկետով փոխանցելի մուրհակ կարող է տրվել դատական ակտերի հիման վրա ՀՀ պետական բյուջեից բռնագանձման ենթակա գումարների դիմաց, և որի տրամադրման կարգը սահմանվել է ՀՀ կառավարության 2000 թվականի օգոստոսի 7-ի թիվ 436 որոշմամբ:

2. Խախտվել է ՀՀ կառավարության 2000 թվականի օգոստոսի 7-ի թիվ 436 որոշմամբ հաստատված «Դատական ակտերի հիման վրա ՀՀ պետական բյուջեից բռնագանձման ենթակա գումարների դիմաց փոխանցելի մուրհակների տրամադրման կարգի» (այսուհետ՝ Կարգ) 6-րդ կետը, այսինքն՝ պարտատիրոջը մուրհակները չեն տրամադրվել կատարողական թերթիկն ստանալու օրվանից սկսած 20 օրացուցային օրվա ընթացքում: Օրինակ՝ 2009 թվականի ընթացքում, մարված դատական ակտերի հիման վրա, ՀՀ պետական բյուջեից բռնագանձման ենթակա գումարների դիմաց տրամադրված տասը փոխանցելի մուրհակներից ութի դեպքում չի պահպանվել Կարգի 6-րդ կետը, 2010 թվականին քսանից՝ տասի և 2011 թվականին՝ քսանից՝ յոթի դեպքում: Նշված մուրհակների գծով փաստաթղթերի ուսումնասիրության արդյունքում պարզվել է, որ սահմանված 20 օրյա ժամկետի խախտումը պայմանավորված է դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայությունների ՀՀ կառավարության 2000 թվականի օգոստոսի 7-ի թիվ 436 որոշմամբ հաստատված **Կարգ 4-րդ կետով նախատեսված փաստաթղթերը ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը ոչ լիարժեք ներկայացնելու հանգամանքով:**

3. Համաձայն «Դատական ակտերի հիման վրա ՀՀ պետական բյուջեից բռնագանձման ենթակա գումարների դիմաց փոխանցելի մուրհակների տրամադրման կարգի» 7-րդ կետի, մուրհակների մարման ժամկետը պետք է սահմանվի մինչև 360 օր, սակայն ՀՀ կառավարության 2008 թվականի նոյեմբերի 20 թիվ 1384-Ա որոշմամբ 2008 թվականի դեկտեմբերի 2-ին «Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ-ին տրամադրվել է 1,950.0 մլն դրամի փոխանցելի մուրհակներ՝ 2010 թվականի նոյեմբերի 19-ին մարման ժամկետով՝ Կարգով սահմանված շրջանառության ու մարման պայմաններով: Այսինքն, ՀՀ կառավարության 2008 թվականի նոյեմբերի 20 թիվ 1384-Ա որոշմամբ **չի պահպանվել Կարգի 7-րդ կետում սահմանված դրույթը** և մարման ժամկետ է սահմանվել 617 օր:

2. ՀՀ պետական բյուջեի երաշխավորագրեր (բյուջետային երաշխիքներ)

2009-2011 թվականների ընթացքում ՀՀ կառավարության կողմից վեց կազմակերպությունների տրամադրվել է 12,952.10 հազ. ԱՄՆ դոլարի ՀՀ պետական բյուջեի

երաշխավորագրեր (այսուհետ՝ բյուջետային երաշխավորագրեր): 2012 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ տրամադրված բյուջետային երաշխավորագրերը հիմնականում մարվել են և 2012 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ ՀՀ կառավարության կողմից տրված բյուջետային երաշխավորագրերից մարված չէ միայն «Թամարա Ֆրութ» ՓԲԸ-ին և «Մ. Գ. Հաուզինգ» ՍՊԸ-ին տրամադրված բյուջետային երաշխավորագրերը:

ՀՀ կառավարության 12.02.2009թ. N 159-Ա որոշման հիման վրա ՀՀ ֆինանսների նախարարության և «Թամարա Ֆրութ» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ Ընկերություն) միջև կնքվել է բյուջետային երաշխավորագրի տրման մասին 1(01)EP/2009 հաջորդական գրավի N1, N2 և շրջանառու միջոցների գրավի պայմանագրերը: Ընկերության հետ նշված պայմանագրերը կնքվելուց հետո 30.03.2009թ. տրամադրվել են ընդամենը 3,359.80 հազ. ԱՄՆ դոլար գումարի չափով N 1(01)/2009 և N 2(02)/2009 բյուջետային երաշխանորագրեր՝ մինչև 2013 թվականի օգոստոսի 30-ը մարման ժամկետով: Հետագայում, ՀՀ կառավարության կողմից տրամադրված բյուջետային երաշխավորագրերը փոխարինվել են նոր՝ 28.06.11թ. կազմված N 1(01)/2011 բյուջետային երաշխավորագրով 2,746.38 հազ. ԱՄՆ դոլար գումարի չափով և մարման ժամկետը երկարաձգվել է մինչև 2018 թվականի ապրիլի 15-ը:

«Մ. Գ. Հաուզինգ» ՍՊԸ-ին ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հունիսի 26-ի թիվ 718-Ա որոշման հիման վրա 2009 թվականի հուլիսի 16-ին բյուջետային երաշխավորագիր է տրամադրվել 3.0 մլն ԱՄՆ դոլարի չափով՝ երեք տարի մարման ժամկետով: 2012 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ Ինտեկոբանկ ՓԲԸ-ն տրամադրված վարկի մարման նպատակով ընկերության նկատմամբ իրականացնում էր հավատարմագրային կառավարում:

ՀՀ ֆինանսների նախարարությունում բյուջետային երաշխավորագրերի տրամադրման փաստաթղթերի ուսումնասիրության արդյունքում պարզվել է, որ՝

1. Իրավաբանական անձի կարգավիճակ ունեցող ձեռնարկությունների կողմից պատասխանատու պետական կառավարման համապատասխան մարմնին ներկայացրած բյուջետային երաշխավորման հայտերի փաթեթներում բացակայում են ՀՀ պետական բյուջեի երաշխավորագրերի տրամադրման կարգի 4-րդ կետի պահանջներին համապատասխան կազմվող փաստաթղթեր: Օրինակ՝ հայտատուի դիմումը, աուդիտորական կազմակերպության եզրակացությունը հայտատուի վճարունակության վերաբերյալ և այլն:

2. Հայտը հիմնավոր ճանաչելու դեպքում ՀՀ ֆինանսների և ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունները ՀՀ կառավարություն պետք է ներկայացնեն հայտատուի պարտատիրոջը բյուջետային երաշխավորագիր տրամադրելու վերաբերյալ առաջարկություն՝ համապատասխան հիմնավորումներով, սակայն «Մ. Գ. Հաուզինգ» ՍՊԸ-ին բյուջետային

երաշխավորագրի տրամադրման փաստաթղթերի փաթեթում այդ առաջարկությունը բացակայում է:

3. Բյուջետային վարկեր

2009-2011 թվականների ընթացքում ՀՀ կառավարությունը տրամադրել է 228,688,297.6 հազ. դրամ բյուջետային վարկեր:

2009 թվականին փաստացի տրամադրվել է 142,157,743.1 հազ. դրամի բյուջետային վարկ, որից՝ Ռուսաստանի Դաշնության կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված 500.0 մլն ԱՄՆ դոլար վարկի գումարներից տրամադրվել է 97,603,099.0 հազ. դրամ:

2010 թվականին փաստացի տրամադրվել է 39,297,845.9 հազ. դրամի բյուջետային վարկ, որից՝ Ռուսաստանի Դաշնության կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված 500.0 մլն ԱՄՆ դոլար վարկի գումարներից տրամադրվել է 5,831,241.5 հազ. դրամ:

2011 թվականին փաստացի տրամադրվել է 47,232,708.7 հազ. դրամի բյուջետային վարկ, որից՝ Ռուսաստանի Դաշնության կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված 500.0 մլն ԱՄՆ դոլար վարկի գումարներից տրամադրվել է 11,654,852.9 հազ. դրամ:

Ռուսաստանի Դաշնության կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված 500.0 մլն ԱՄՆ դոլար (185,085.0 մլն ՀՀ դրամ) պետական վարկի պայմանագիրը ստորագրվել է 2009 թվականի մայիսի 20-ին, իսկ այդ գումարների հաշվին 2011 թվականի դեկտեմբերի 30-ի դրությամբ տրամադրվել է 115,089,193.4 հազ. դրամի բյուջետային վարկեր:

4. ՀՀ պետական (զանձապետական) պարտատոմսեր

Հայաստանի Հանրապետության ներքին պետական պարտքի աղբյուրներից են ՀՀ պետական (զանձապետական) պարտատոմսերը, որոնք 2009, 2010 և 2011 թվականներին ներքին պետական պարտքի մեջ տեսակարար կշռով կազմել են համապատասխանաբար՝ 93.9%, 96.0% և 97.1%:

ՀՀ պետական (զանձապետական) պարտատոմսերի միջոցով կատարվում է դեֆիցիտի ֆինանսավորում, որը 2009 թվականին նախատեսվել է 25,000,000.0 հազ. դրամ, սակայն իրականացվել է 45,434,860.8 հազ. դրամով՝ կատարողականը կազմելով 182%, 2010 և 2011 թվականներին նախատեսվել է 30,000,000.0 հազ. դրամ և այս երկու տարվա կատարողականները կազմել են 101%: 2009 և 2010 թվականներին պետական պարտատոմսերի հաշվին դեֆիցիտի ֆինանսավորումը իրականացվել է և կարճաժամկետ, և միջին ու երկարաժամկետ պարտատոմսերի հաշվին, իսկ 2011 թվականին՝ հիմնականում միջին ու երկարաժամկետ պարտատոմսերի հաշվին: Կարճաժամկետ պարտատոմսերի

հաշվին դեֆիցիտի ֆինանսավորումը եղել է բացասական նշանով 17,167,571.74 հազ. դրամ, որը վկայում է տարվա ընթացքում ավելի շատ միջին ու երկարաժամկետ պարտքի ներգրավման մասին:

2009 թվականին ՀՀ պետական (գանձապետական) պարտատոմսերի ընդհանուր տեղաբաշխման ծավալը կազմել է 112,116,780.0 հազ. դրամ, մարումը՝ 62,056,541.09 հազ. դրամ, սպասարկումը՝ 8,315,120.26 հազ. դրամ: 2010 թվականին՝ տեղաբաշխումը կազմել է 115,295,069.0 հազ. դրամ, մարումը՝ 79,043,498.10 հազ. դրամ, սպասարկումը՝ 15,480,473.96 հազ. դրամ: 2011 թվականին՝ տեղաբաշխումը կազմել է 139,222,024.0 հազ. դրամ, մարումը՝ 98,417,170.67 հազ. դրամ, սպասարկումը՝ 20,419,329.35 հազ. դրամ:

ՀՀ պետական (գանձապետական) խնայողական արժեկտրոնային պարտատոմսերը (այսուհետ ԽՊ) միայն ֆիզիկական անձանց վաճառվող պարտատոմսեր են, որոնց վաճառքը իրականացվում է բացառապես գանձապետական պահառուի կողմից՝ ազատ վաճառքի միջոցով: ԽՊ-ի թողարկման ծավալը 2009 և 2010 թվականներին կազմել է 1,500,000.0 հազ. դրամ, 2011 թվականին՝ 1,700,000.0 հազ. դրամ, իսկ տեղաբաշխվել է 2009, 2010 և 2011 թվականներին համապատասխանաբար՝ 270,845.0 հազ. դրամ, 517,415 հազ. դրամ և 583,924 հազ. դրամ, իսկ մարվել են՝ 2009 թվականին 151,376.0 հազ. դրամի չափով, 2010 թվականին՝ 99,982.0 հազ. դրամի, իսկ 2011 թվականին՝ 224,811.0 հազ. դրամի:

ՀՀ պետական (գանձապետական) կարճաժամկետ պարտատոմսերը (այսուհետ ՊԿՊ) 2011 թվականին կազմում են ներքին պետական պարտքի 15.2%-ը: 2011 թվականի դեկտեմբերի 30-ի դրությամբ շրջանառության մեջ գտնվող ՊԿՊ-ների ծավալը անվանական արժեքով կազմում է 32,951,000.0 հազ. դրամ:

2009 թվականին թողարկված ՊԿՊ-ների տեղաբաշխման ծավալը ամբողջ պետական պարտատոմսերի տեղաբաշխման ծավալի մեջ կազմում է 51.5%, 2010 թվականին՝ 53.8% իսկ 2011 թվականին՝ 39.2%:

2009 թվականին իրականացվել է 44,626,891.09 հազ. դրամի ՊԿՊ-ների մարում, 2010 թվականին՝ 48,155,311.10 հազ. դրամի, իսկ 2011 թվականին՝ 69,296,005.67 հազ. դրամի, իսկ ՊԿՊ-ների հետգնում այդ երեք տարիների ընթացքում չի իրականացվել:

2008 թվականից ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը սկսել է թողարկել **պետական (գանձապետական) միջին ժամկետայնության և երկարաժամկետ արժեկտրոնային ուղենշային պարտատոմսերը** (այսուհետ ՄԺՊ և ԵՊ): Թողարկվող պարտատոմսերը համարվում են ուղենշային, եթե դրա մասին նշված է թողարկման մասին հրամանում և գլոբալ հավաստագրում:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007 թվականի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 1580-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ պետական (գանձապետական) միջին ժամկետայնության և երկարաժամկետ արժեկտրոնային պարտատոմսերի թողարկման պայմանների, նույն թողարկման ժամկետայնությամբ նոր ուղենշային պարտատոմսերի թողարկման դեպքում նախկինում թողարկածը դադարում է ուղենշային լինելուց: Սակայն, վերոնշյալ պայմաններում նշված չէ, որ եթե պարտատոմսը դադարում է ուղենշային լինելուց, ապա այն այլևս չի կարող տեղաբաշխվել: Ուսումնասիրությունների արդյունքում պարզվել է, որ հաջորդ նույն ժամկետայնությամբ պարտատոմսի թողարկումից սկսած նախորդ պարտատոմսը դադարում է տեղաբաշխվելուց, ինչը հնարավոր է դարձնում նույն ժամկետայնությամբ պարտատոմսի արժեկտրոնային եկամտի փոփոխման:

2009 թվականին ՄԺՊ և ԵՊ-երը ամբողջ պետական (գանձապետական) պարտատոմսերի տեղաբաշխման ծավալի մեջ կազմում են 48.3%, 2010 թվականին՝ 45.8%, 2011 թվականին՝ 60.4%:

2009 թվական ՄԺՊ և ԵՊ-ի տեղաբաշխման ծավալը կազմել է 54,138,450.0 հազ. դրամ, մարումը՝ 17,091,361.0 հազ. դրամ, արժեկտրոնի սպասարկումը՝ 6,505,792.0 հազ. դրամ: 2010 թվականին տեղաբաշխումը կազմել է 52,773.450.0 հազ. դրամ, մարումը՝ 30,731,242.0 հազ. դրամ, սպասարկումը՝ 11,607,687.8 հազ. դրամ, իսկ 2011 թվականին՝ տեղաբաշխումը կազմել է 84,069,100.0 հազ. դրամ, մարումը՝ 28,771,227.0 հազ. դրամ, սպասարկումը՝ 16,564,878.2 հազ. դրամ: Նշենք, որ 2008 թվականից մինչև 2011 թվականը ուղենշային պարտատոմսերի մարում իրականացվել է միայն մեկ անգամ, 2011 թվականի փետրվարի 5-ին 6,872,986.0 հազ. դրամի չափով՝ մարվել է 2008 թվականին թողարկված 3 տարանոց պարտատոմս:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007 թվականի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 1580-Ն որոշման, թողարկողն իր կողմից սահմանված և հրապարակված պարտատոմսերի առաջնային շուկայի մասնակիցների ընտրության չափանիշների հիման վրա ընտրում է գործակալներ և դիլերներ: Սակայն, մինչև հիմա դեռ հաստատված չեն գործակալների և դիլերների ընտրության չափանիշները:

2011 թվականին Հայաստանի Հանրապետությունում կան յոթ գործակալ բանկեր, որոնք թողարկողի հետ կնքել են պետական (գանձապետական) միջին ժամկետայնության և երկարաժամկետ արժեկտրոնային պարտատոմսերի շուկայում գործակալի գործառույթների կատարման մասին պայմանագիր: Պարտատոմսերով գործարքների իրականացման ժամանակ գործակալը գործում է իր անունից՝ իր հաշվին կամ իր անունից՝ ներդրողի հաշվին՝ նրա հանձնարարությամբ:

ՀՀ պետական (գանձապետական) կարճաժամկետ պարտատոմսերի շուկայում գործում են 21 դիլերներ (բոլոր առևտրային բանկերը, բացի Պրո կրեդիտ բանկից, և Տոնտոն ՍՊԸ միակ ոչ բանկ ֆինանսական կազմակերպությունը, ովքեր իրավունք ունեն իրենց անունից՝ իրենց հաշվին, կամ իրենց անունից՝ ներդրողի հանձնարարությամբ, ներդրողի հաշվին, մրցակցային և ոչ մրցակցային առաջարկություններով մասնակցելու պարտատոմսերի առաջնային տեղաբաշխման աճուրդին: Միջին ժամկետայնության և երկարաժամկետ պարտատոմսերի շուկայում դիլերն իրավունք ունի ներկայացնել միայն մրցակցային առաջարկություններ, սակայն այս շուկայում դիլերներ ընտրված չեն:

Լիցենզավորման և հսկողական գործառնություններ

ՀՀ կառավարության 2008 թվականի մայիսի 15-ի թիվ 503-Ն որոշմամբ և ՀՀ ֆինանսների նախարարի 2008 թվականի օգոստոսի 6-ի թիվ 713-Ն հրամանով հաստատվել է ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի լիցենզավորման վարչության կանոնադրությունը, համաձայն որի լիցենզավորման վարչությունը կազմված է եղել խաղային գործի կարգավորման և աուդիտորական գործունեության, արժույթային կարգավորման և պարզ ընթացակարգով լիցենզավորման և վերահսկողության բաժիններից:

ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մարտի 4-ի թիվ 268-Ն որոշմամբ ստեղծվել են ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի լիցենզավորման գործակալությունը (այսուհետ՝ Գործակալություն) ու լիցենզավորման պայմանների և պահանջների հսկողության տեսչությունը (այսուհետ՝ Տեսչություն):

ՀՀ կառավարության 2010 թվականի օգոստոսի 19-ի թիվ 1146-Ն որոշմամբ հաստատվել են Գործակալության և Տեսչության կանոնադրությունները:

Գործակալության նպատակներն ու խնդիրներն են՝ խաղատների, շահումով խաղերի և վիճակախաղերի կազմակերպման, աուդիտորական գործունեության, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, ինչպես նաև պարզ ընթացակարգով լիցենզիաների տրամադրումը:

Տեսչության նպատակներն ու խնդիրներն են՝ շահումով խաղերի, խաղատների, վիճակախաղերի կազմակերպման գործունեություններ իրականացնող լիցենզավորված անձանց կողմից «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքի, «Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքի, «Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» ՀՀ օրենքի և այլ օրենքների, ինչպես նաև համապատասխան բնագավառը կարգավորող նորմատիվ այլ իրավական ակտերի պայմանների ու պահանջների նկատմամբ հսկողությունը:

5. Լիցենզավորման գործառնությունների իրականացման վերաբերյալ

«Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկումն ապահովելու նպատակով, ինչպես նաև հիմք ընդունելով վերը նշված օրենքի և «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքի պահանջները, ՀՀ կառավարության 2004 թվականի հուլիսի 29-ի թիվ 1164-Ն որոշմամբ հաստատվել է ՀՀ-ում շահումով խաղերի և խաղատների կազմակերպման գործունեության լիցենզավորման կարգը (այսուհետ՝ Կարգ): Նշված Կարգի համաձայն, հայտատուն լիցենզիա ստանալու համար լիազոր մարմնին պետք է ներկայացնի հայտ, և ի թիվս այլ փաստաթղթերի պետք է ներկայացնի նաև շահումով խաղերի մասին տվյալներ (ձև N 4)՝ խաղասեղանների և խաղային սարքավորումների ծագման սերտիֆիկատի համարը, տեսակները, մոդելը, ծածկագիրը և սերիական համարը:

ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից 2009-ից մինչև 2011թ. նոյեմբերի 11-ը տրվել է շահումով խաղերի 48 և խաղատների 14 լիցենզիաներ: Ստուգման ընթացքում պարզվեց, որ 2009թ-ին տրվել է 30 լիցենզիա, որից 25-ում թերի են լրացված ձև 4-ի տվյալները՝ 102 խաղային սարքավորումների սերիական համարները, 273 խաղային սարքավորումների մոդելները, 139 խաղային սարքավորումների տեսակները, 36 խաղային սարքավորումների ծածկագրերը, 34 խաղասեղանների մոդելները, 37 խաղասեղանների սերիական համարները, 6 խաղասեղանների ծածկագրերը:

2010թ-ին տրվել է 22 լիցենզիա, որից 13-ում թերի են լրացված ձև 4-ի տվյալները՝ 42 խաղային սարքավորումների սերիական համարները, 66 խաղային սարքավորումների մոդելները, 121 խաղային սարքավորումների տեսակները, 15 խաղասեղանների մոդելները, 15 խաղասեղանների սերիական համարները, 15 խաղասեղանների ծածկագրերը:

2011թ-ին տրվել է 10 լիցենզիա, որից 8-ում թերի են լրացված ձև 4-ի տվյալները՝ 20 խաղային սարքավորումների սերիական համարները, 47 խաղային սարքավորումների մոդելները, 71 խաղային սարքավորումների տեսակները, 4 խաղային սարքավորումների ծածկագրերը:

Նույն Կարգի համաձայն, եթե կան շահագործման համար նախատեսված այնպիսի մեքենայացված խաղ կամ խաղեր, որոնց վրա բացակայում է սերիական համարը, ապա լիազոր մարմնի տվյալ ոլորտի կարգավորմամբ զբաղվող ստորաբաժանման աշխատողի կողմից այդ մեքենայացված խաղի վրա փակցվում է պիտակ, որտեղ նշվում է հերթական անհատական համարը, և այն ստորագրվում է այդ աշխատողի կողմից: Դրանից հետո տվյալ մեքենայացված խաղի ծագման սերտիֆիկատի հետնամասում նշվում է այդ մեքենայացված խաղին տրված հերթական անհատական համարը, որի դիմաց ստորագրում են լիազոր մարմնի

տվյալ ոլորտի կարգավորմամբ զբաղվող ստորաբաժանման աշխատողը, կազմակերպության տնօրենը և կնքում այդ կազմակերպության կնիքով:

Այսպիսով, շահումով խաղերի և խաղատների գործունեության լիցենզավորումը լիազոր մարմնի կողմից հիմնականում իրականացվում է ՀՀ կառավարության 2004թ. հուլիսի 29-ի թիվ 1164-Ն որոշմամբ հաստատված լիցենզավորման կարգի խախտմամբ:

6. Խաղատների և շահումով խաղերի ռիսկերի ապահովման վերաբերյալ

Ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների համակարգի միջոցով ստուգում իրականացնող մարմինը ստուգումները նպատակաուղղում է դեպի այն ոլորտները և վերահսկման օբյեկտները, որոնք առավել ռիսկային են: Ռիսկը տնտեսվարող սուբյեկտի գործունեության արդյունքում պետության, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց գույքային շահերին վնաս հասցնելու հավանականությունն է: Նշվածը ամրագրվել է «ՀՀ-ում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» ՀՀ օրենքում՝ 23.06.2011 թվականին կատարված փոփոխության արդյունքում:

Վերահսկողության ընթացքում պարզվեց, որ ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի լիցենզավորման պայմանների և պահանջների հսկողություն իրականացնող ստորաբաժանումը (այսուհետ՝ Ստորաբաժանում) 2009-2011թթ. կանոնադրական խնդիրների իրականացման ընթացքում ստուգման ենթակա օբյեկտների ընտրության ժամանակ ռիսկայնությունը որոշող չափանիշներ չի կիրառել՝ դրանք հաստատված չլինելու պատճառով:

«Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածի համաձայն, եթե կազմակերպիչը խախտել է օրենքի պահանջը՝ տուգանքը որպես պատասխանատվության միջոց, կիրառվում է խախտման յուրաքանչյուր դեպքի համար: Ստորաբաժանումն իր գործունեությունը իրականացնելիս կիրառել է տարբերակված մոտեցում, այն է՝ 2009 և 2010թթ. ընթացքում ստուգումներ իրականացնելիս նմանատիպ խախտումները դիտել է որպես մեկ դեպք, կիրառելով մեկ դեպքի համար սահմանված տուգանքի չափ, իսկ 2011թ.-ին՝ նմանատիպ խախտման յուրաքանչյուր դեպք դիտել է որպես առանձին խախտում՝ կիրառելով համապատասխան տուգանքի չափ՝ յուրաքանչյուր դեպքի համար: ՀՀ ֆինանսների նախարարի 20.06.2011 թվականի թիվ 377-Ա հրամանի հիման վրա ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակիցների կողմից «ՌԻմառ» ՍՊ ընկերությունում 22.06.2011 թվականին ստուգվել է շահումով խաղի կազմակերպման թիվ ՇԽ-218 լիցենզիայի պահանջների կատարումը, որի արդյունում պարզվել է, որ ընկերության կողմից շահագործվող թվով 4 ավտոմատների միավորի գինը կազմում էր 2 ՀՀ դրամ, ինչը չի համապատասխանել ՀՀ ֆինանսների նախարարության հետ 23.04.2010 թվականին համաձայնեցված կանոնակարգում

նշված շահագործվող ավտոմատների միավորի գներին: Փաստորեն ընկերությունը խախտել է «Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասի «Ժ» կետի պահանջը, որի համար որպես պատասխանատվության միջոց կիրառվել է «Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի «Է» կետով նախատեսված տուգանքը՝ խախտման յուրաքանչյուր դեպքի համար 500.0 հազ. դրամ: Կազմված ակտի համաձայն, ընկերության կողմից խախտման 4 դեպքի համար արձանագրվել է 2,000.0 հազ. դրամ տուգանք, որից 500.0 հազ. դրամը 07.07.2011 թվականին ընկերությունը վճարել է, դա գնահատելով կանոնակարգի խախտման մեկ դեպք: Ուշագրավ է, որ «Ումառ» ՍՊ ընկերությունը դատարան ներկայացրած հայցադիմումով խնդրել է վերացնել ՀՀ ֆինանսների նախարարության ստուգման արդյունքում 2011 թվականի հունիսի 22-ին կազմված թիվ 2011-ՇԽ-002 ակտը՝ խախտման երեք դեպք արձանագրելու մասով: ՀՀ վարչական դատարանի 2012թ. փետրվարի 2-ի թիվ ՎԴ/3299/05/11 վճռով «Ումառ» ՍՊ ընկերության հայցը մերժվել է և ընկերությունից հոգուտ Հայաստանի Հանրապետության վճռվել է բռնագանձել 1,500.0 հազ. ՀՀ դրամ՝ որպես ՀՀ ֆինանսների նախարարի 28.06.2011 թվականի թիվ 417-Ա հրամանով ստուգման արդյունքում առաջադրված տուգանքի չվճարված մասի գումար:

Վերահսկողության ընթացքում պարզվեց նաև, որ որոշ դեպքերում ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի լիցենզավորման պայմանների և պահանջների հսկողություն իրականացնող ստորաբաժանումը չի իրականացրել համապատասխան փաստաթղթային ստուգում, այն է կազմակերպությունների կողմից ներկայացված ելակետային տվյալները չեն համադրվել հաստատված կանոնակարգի տվյալներին: Այսպես.

- «Ինքեր-Սլոթ» ՓԲԸ-ի (խաղատուն Օրակույ) 2009թ.-ի դեկտեմբեր ամսին ներկայացված ելակետային տվյալների համաձայն գործունեությունը իրականացրել է 64 խաղային ավտոմատներով և 10 խաղասեղանով, մինչդեռ ՀՀ ֆինանսների նախարարության հետ 07.09.09թ. համաձայնեցված կանոնակարգով ընկերությունը նշված ժամանակաշրջանում իրավունք ուներ շահագործել թվով 1 խաղային ավտոմատ և 1 խաղասեղան, այսինքն խաղատունը թվով 63 հատ խաղային ավտոմատ և 9 խաղասեղան ավելի է օգտագործել:
- «Տեմպ-Մեք» ՍՊԸ-ի (խաղատուն Փարիզյան) կողմից 03.02.2011թ. ներկայացված ելակետային տվյալների համաձայն, խաղատանը շահագործվել է թվով 10 խաղասեղան, իսկ 01.10.2010թ. հաստատված կանոնակարգով իրավունք ուներ շահագործել՝ 7-ը: Խաղատունը 2011թ. փետրվար ամսին շահագործել է կանոնակարգով թույլատրվածից ավելի 3 խաղասեղան:

Հարկ է նշել, որ նախքան «Տեմպ-Մէք» ՍՊԸ-ի լիցենզիա ստանալը նույն (Փարիզյան) խաղատունը գործել է «Գուդվին Մէք» ՍՊԸ-ին 23.10.2009թ.-ի տրված ԽՏ-052 լիցենզիայով, որի տնօրենը եղել է Ռ.Զավյալովը: 30.09.2010թ.-ի ՀՀ ֆինանսների նախարարի 638-Ա հրամանով տրված ԽՏ-052 խաղատան կազմակերպման լիցենզիայի ուժը կորցրած է ճանաչել երկու հիմքով: «Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1 մասի «ե» և «զ» կետերով, այսինքն պետության նկատմամբ ունեցած ժամկետանց պարտավորությունների և իր դիմումի համաձայն: Արդեն 01.10.2010թ.-ին, մի օրվա տարբերությամբ, նույն Փարիզյան խաղատան համար «Տեմպ Մէք» ՍՊԸ-ին տրվել է ԽՏ-058 գործունեության լիցենզիան, որի հիմանադիրն է նախկին «Գուդվին Մէք» ՍՊԸ-ի տնօրեն Ռ.Զավյալովը: Ամբողջ գույքը անվարձահատույց օգտագործման իրավունքով տրվել է «Տեմպ Մէք» ՍՊԸ-ին:

7. Առանց լիցենզիայի գործունեության իրականացման վերաբերյալ

Հիմք ընդունելով «ՌԻմառ» ՍՊԸ-ի (այսուհետ՝ Ընկերություն) 2010թ.-ի մարտի 26-ին ՀՀ ֆինանսների նախարարության (այսուհետ՝ Լիազոր մարմին) ներկայացրած գրությունը, Լիազոր մարմինը 2010թ.-ի ապրիլի 13-ի թիվ 246-Ա հրամանով ուժը կորցրած է ճանաչել Ընկերությանը 2008թ.-ի ապրիլի 11-ին տրամադրած ՇԽ-146 լիցենզիան, համաձայն որի՝ Ընկերությունը շահումով խաղերի գործունեությամբ է զբաղվել ՀՀ կոտայքի մարզի Պռոշյան գյուղի Գ.Չաուշի 1 փողոցի թիվ 12 հասցեում: Օրենքով սահմանված կարգով, 2010թ.-ի ապրիլի 14-ի թիվ 15.1/2084-10 գրությամբ Լիազոր մարմինը, Ընկերությանը տրամադրած ՇԽ-146 լիցենզիայի ուժը կորցրած ճանաչելու փաստի վերաբերյալ տեղեկացրել է ՀՀ Կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեին:

Լիազոր մարմնի համապատասխան ստորաբաժանումներում իրականացրած վերահսկողության ընթացքում պարզվեց, որ 2010թ.-ի մարտի 29-ին և հունիսի 22-ին Ընկերության կողմից Արաբկիր–1 հարկային տեսչությանը ներկայացրած և վերջինիս կողմից գրանցված շահումով խաղային ավտոմատների շահագործման համար հաստատագրված վճարի հաշվարկման ելակետային տվյալների մասին թվով երկու հայտարարությունների համաձայն, 2010թ.-ի ապրիլից մինչև 2010 թ. դեկտեմբերը (ներառյալ 9 ամիս) ծավալել է գործունեություն և շահագործել ամսական 16 խաղային ավտոմատ: Հարկ է նշել, որ նշված հայտարարություններում գործունեության իրականացման վայրի հասցեն, լիցենզիայի համարը և լիցենզիայի տրման ամսաթիվը նույնությամբ համընկնում են Ընկերության կողմից 2008թ.-ի ապրիլի 11-ին Լիազոր մարմնից ստացած ՇԽ-146 լիցենզիայում նշված տվյալներին: Ի դեպ, հարկային մարմնից ուղարկված ելակետային

տվյալների մասին վերը նշված երկու հայտարարությունների ստացումից հետո, Լիազոր մարմինը պարտավոր էր ահազանգել հարկային մարմնին, ինչը տեղի չի ունեցել: Փաստացի ստացվում է, որ 2010թ.-ի 9 ամիսներին (ապրիլ-դեկտեմբեր) Ընկերությունը առանց լիցենզիայի լիցենզավորման ենթակա գործունեությամբ է զբաղվել, ինչը «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 46-ի կետ 1-ի համաձայն առաջացնում է օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն և լիցենզավորման համար գանձվող պետական տուրքի գումարի չափով (5,000.0 հազ. դրամ) վնասի հատուցում: Ավելին, «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 26-ի համաձայն, առանց լիցենզիայի լիցենզավորման ենթակա գործունեությամբ զբաղվելու դեպքում (ապօրինի գործունեություն) գանձվում է տուգանք այդ գործունեության արդյունքում հարկային օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հաշվարկված իրացման շրջանառության (համախառն եկամուտի) 50 տոկոսի չափով:

8. Գովազդային վիճակախաղերի կազմակերպման վերաբերյալ

Գովազդային վիճակախաղերի կազմակերպման շահումային ֆոնդի առավելագույն սահմանաչափը չի կարող գերազանցել տվյալ ապրանքի կամ ծառայության նախորդ տարվա իրացումից ստացված հասույթի ութ տոկոսը և պետք է ձևավորվի նախորդ տարվա գործունեության արդյունքում ձևավորված գուտ շահույթի հաշվին: «Վիճակախաղերի մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հեղվածի համաձայն, եթե շահումային ֆոնդը գերազանցում է նախորդ տարվա իրացումից ստացված հասույթի ութ տոկոսը, ապա տվյալ գործունեությունը դիտվում է որպես վիճակախաղի կազմակերպման գործունեություն, որի համար գործող օրենսդրությամբ սահմանված է տարեկան 100,000.0 հազ. դրամ պետական տուրք:

Վերահսկողության արդյունքում պարզվեց, որ օդանավակայան և Աշտարակ տանող մայրուղիների վրա «Գեկասե» ՍՊԸ-ի (Գորդեն պալաս խաղատուն) կողմից տեղադրված գովազդային վահանակներով շահումային ֆոնդը կազմում է ամսական շուրջ 40,000.0 հազ. դրամ, այն դեպքում, երբ կազմակերպության 2010թ.-ի ծառայությունների մատուցումից հասույթը, ըստ հարկային մարմնին ներկայացրած հաշվետվության, կազմել է 195,500.0 հազ. դրամ, որի ութ տոկոսը կազմում է 15,600.0 հազ. դրամ: Նշվածից հետևում է, որ խախտվում է «Վիճակախաղերի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջը և յուրաքանչյուր դեպքով պետական բյուջեն չի համալրվում 100,000.0 հազ. դրամ պետական տուրքով: Լիցենզավորվող գործունեության ապօրինի իրականացումը որպես հետևանք պետք է առաջացնի նաև տուգանք իրացման շրջանառության 50%-ի չափով:

9. Աուդիտորական ծառայություններ իրականացնող լիցենզավորված անձանց կողմից իրականացված աուդիտի հետևանքով հնարավոր ռիսկերի ապահովագրման վերաբերյալ

Աուդիտորական ծառայություններ իրականացնող լիցենզավորված անձանց իրավունքներն ու պարտականությունները սահմանվում է «Աուդիտորական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքով (այսուհետ՝ Օրենք):

Ներկայումս մի շարք օրենքներով տնտեսվարող սուբյեկտներից պահանջվում է իրականացնել իրենց տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունների պարտադիր աուդիտ: Մասնավորապես, համաձայն «Հաշվապահական հաշվառման մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի, «Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքի (10-րդ հոդված), խոշոր տնտեսվարող սուբյեկտները պարտավոր են օրենքով սահմանված ժամկետներում հրապարակել իրենց տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունները՝ դրանց վերաբերյալ անկախ աուդիտորական եզրակացության հետ միասին:

Փաստորեն, Օրենքի 20-րդ հոդվածի համաձայն, աուդիտորական ծառայությունների դիմաց վճարի չափը, վճարման կարգը և ձևը որոշվում են կողմերի միջև կնքված պայմանագրով: Իրականում ստացվում է, որ պատվիրատուն վճարում է աուդիտորին մատուցած ծառայությունների դիմաց, սակայն աուդիտորը հետագայում չի կրում իր կողմից պատվիրատուին մատուցած ծառայության արդյունքում հնարավոր ռիսկերը: Ներկայումս գործող օրենսդրության համաձայն, եթե առկա են բավարար հիմքեր աուդիտորական կազմակերպության կողմից իրականացված աուդիտի եզրակացությունը ոչ հավաստի համարելու համար, ապա այդ դեպքում տվյալ աուդիտորական կազմակերպության լիցենզիան և աուդիտն իրականացրած աուդիտորի որակավորման վկայականը ճանաչում են ուժը կորցրած, սակայն մատուցած ծառայության արդյունքում պատվիրատուին պատճառված վնասները չեն հատուցվում:

ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջները խախտելու դեպքում աուդիտորական ծառայություններ իրականացնող անձանց նկատմամբ կիրառվում են Օրենքի 27-րդ հոդվածով (լիցենզիայի գործողության կասեցում), 28-րդ հոդվածով (լիցենզիայի գործողության դադարեցում) և 31.2 հոդվածով (նախազգուշացում և խախտումները վերացնելու վերաբերյալ հանձնարարական), 31.3 հոդվածով (տուգանք) սահմանված պատասխանատվության միջոցները:

Ստուգմամբ պարզվեց, որ 2008-2010թթ. խաղատնային գործունեություն իրականացրած տնտեսվարող սուբյեկտների տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ աուդիտորական կազմակերպությունների բոլոր (թվով 243) եզրակացությունները դրական են:

Դրական եզրակացություն ստացած կազմակերպություններից 5-ից 3-ը («Եվրոսերվիս», «Հայկ Մոնչյան» և «ԷՍ ՄԻ ՏԵԶՍ» ՍՊ ընկերություններ) դատարանի վճիռներով սնանկ են ճանաչվել, իսկ 2-ի («Վինգրեյ» և «Սէտա» ՍՊ ընկերություններ) վերաբերյալ դատարանի որոշմամբ դիմումը ընդունվել է վարույթ: Պարզվեց նաև, որ շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության իրականացնող տնտեսվարող սուբյեկտների մոտ իրականացված աուդիտի արդյունքները չեն արտացոլում այդ բնագավառում առկա ռիսկերը: Աուդիտի առանցքը պետք է կազմեն էական նշանակություն ունեցող այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են ստացված հասույթի մեջ շահումների ծրագրավորված ընդհանուր մեծության նվազագույն չափի՝ 86%-ի ապահովման, հասույթի իրական ծավալների գնահատման, կատարված ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթերի արժանահավատության հարցերը: Սինչդեռ, նշված հարցերը դուրս են մնացել ուշադրության շրջանակներից:

Եզրակացություն

1. Մուրհակների տրամադրումը իրականացվում է «Դատական ակտերի հիման վրա ՀՀ պետական բյուջեից բռնագանձման ենթակա գումարների դիմաց փոխանցելի մուրհակների տրամադրման կարգին» անհամապատասխան:
2. Բացակայում է ՀՀ կառավարության կողմից առանձին որոշումներով տրամադրվող հասարակ և փոխանցելի մուրհակների տրամադրման կարգը:
3. ՀՀ պետական բյուջեի երաշխավորագրերի տրամադրման կարգում բացակայում է երաշխավորագրերի ժամկետի երակարաձգման դրույթը, պայմանները:
4. Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007 թվականի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 1580-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ պետական (գանձապետական) միջին ժամկետայնության և երկարաժամկետ արժեկտրոնային պարտատոմսերի թողարկման պայմանների, նույն թողարկման ժամկետայնությամբ նոր ուղենշային պարտատոմսերի թողարկման դեպքում նախկինում թողարկածը դադարում է ուղենշային լինելուց: Սակայն, վերոնշյալ պայմաններում նշված չէ, որ եթե պարտատոմսը դադարում է ուղենշային լինելուց, ապա այն այլևս չի կարող տեղաբաշխվել: Ուսումնասիրությունների արդյունքում պարզվել է, որ հաջորդ նույն ժամկետայնությամբ պարտատոմսի թողարկումից սկսած նախորդ պարտատոմսը դադարում է տեղաբաշխվելուց, ինչը հնարավոր է դարձնում նույն ժամկետայնությամբ պարտատոմսի արժեկտրոնային եկամտի փոփոխման:
5. Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007 թվականի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 1580 – Ն որոշման, թողարկողն իր կողմից սահմանված և հրապարակված պարտատոմսերի

առաջնային շուկայի մասնակիցների ընտրության չափանիշների հիման վրա ընտրում է գործակալներ և դիլերներ: Սակայն, մինչև հիմա դեռ հաստատված չեն գործակալների և դիլերների ընտրության չափանիշները:

6.1 Ինչպես ցույց է տալիս միջազգային փորձը, գրեթե բոլոր երկրներում խաղային սարքավորումների ծրագրերը սերտեֆիկացվում և կողավորվում են, իսկ ՀՀ-ում խաղատների և շահումով խաղերի կազմակերպիչների կողմից շահագործվում են խաղային սարքավորումներ, որոնց ծրագրային ապահովումը չի ենթարկվում սերտիֆիկացման: Նման պայմաններում, առանց խաղասեղանների և խաղային սարքավորումների վերաբերյալ ամբողջական տվյալների, լիցենզիայի տրամադրումը պետության և ֆիզիկական անձանց գույքային շահերին վնաս հասցնելը ավելի հավանական և անխուսափելի է դարձնում:

6.2 Շահումով խաղերի և խաղատների գործունեության լիցենզավորումը լիազոր մարմնի կողմից հիմնականում իրականացվում է ՀՀ կառավարության 2004թ. հուլիսի 29-ի թիվ 1164-Ն որոշմամբ հաստատված լիցենզավորման կարգի խախտմամբ:

7.1 ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի լիցենզավորման պայմանների և պահանջների հսկողություն իրականացնող ստորաբաժանումը 2009-2011թթ. կանոնադրական խնդիրների իրականացման ընթացքում ստուգման ենթակա օբյեկտների ընտրության ժամանակ ռիսկայնությունը որոշող չափանիշներ չի կիրառել՝ դրանք հաստատված չլիներու պատճառով:

7.2 Ստորաբաժանումը իր գործունեությունը իրականացնելիս կիրառել է տարբերակված մոտեցում, այն է՝ 2009 և 2010թթ. ընթացքում ստուգումներ իրականացնելիս նմանատիպ խախտումները դիտել է որպես մեկ դեպք, կիրառելով մեկ դեպքի համար սահմանված տուգանքի չափ, իսկ 2011թ.-ին՝ նմանատիպ խախտման յուրաքանչյուր դեպք դիտել է որպես առանձին խախտում՝ կիրառելով համապատասխան տուգանքի չափ՝ յուրաքանչյուր դեպքի համար:

ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի լիցենզավորման պայմանների և պահանջների հսկողություն իրականացնող ստորաբաժանումը չի իրականացրել համապատասխան փաստաթղթային ստուգում, այն է՝ կազմակերպությունների կողմից ներկայացված ելակետային տվյալները չեն համադրվել հաստատված կանոնակարգերի տվյալներին:

8. Շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության կազմակերպիչների կողմից իրականացված գովազդային վիճակախաղերը որևէ իրավասու մարմնի ուշադրությանը չի արժանանում, իսկ հարկային մարմնի կողմից չի վերահսկվում: Նշվածի արդյունքում,

պետական բյուջեն յուրաքանչյուր դեպքով չի համալրվում 100,000.0 հազ. դրամ պետական տուրքով, ինչպես նաև լիցենզավորվող գործունեության ապօրինի իրականացումը որպես հետևանք պետք է առաջացնի նաև տուգանք իրացման շրջանառության 50%-ի չափով:

9. 2010թ.-ի 9 ամիսներին (ապրիլ-դեկտեմբեր) «ՈՒմատ» ՍՊ ընկերությունը առանց լիցենզիայի զբաղվել է լիցենզավորման ենթակա գործունեությամբ, ինչն առաջացնում է «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն և լիցենզավորման համար գանձվող պետական տուրքի գումարի չափով (5,000.0 հազ. դրամ) վնասի հատուցում: «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, առանց լիցենզիայի լիցենզավորման ենթակա գործունեությամբ զբաղվելու դեպքում (ապօրինի գործունեություն) գանձվում է տուգանք այդ գործունեության արդյունքում հարկային օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հաշվարկված իրացման շրջանառության (համախառն եկամուտի) 50 տոկոսի չափով:

10. 2008-2010թթ. խաղատնային գործունեություն իրականացրած տնտեսվարող սուբյեկտների տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ աուդիտորական կազմակերպությունների բոլոր (թվով 243) եզրակացությունները դրական են և կրում են ձևական բնույթ:

Կարճ ժամանակ անց որոշ տնտեսվարողներ, պետության հանդեպ ունեցած պարտավորությունների հիմքով, դատարանի վճիռներով սնանկ են ճանաչվել:

Առաջարկություն

ՀՀ կառավարությանը՝

1. Իրականացնել ՀՀ պետական բյուջեի երաշխավորագրերի տրամադրման կարգի լրամշակում, փոփոխությունները համապատասխանեցնելով ներկայումս գործող ՀՀ կառավարության կառուցվածքին և նրանում ներառել երաշխավորագրերի ժամկետի երակարաձգման դրույթի պայմանները:
2. Մշակել նոր կարգ ՀՀ կառավարության կողմից առանձին որոշումներով տրամադրման ենթակա հասարակ և փոխանցելի մուրհակների համար:

ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը՝

1. Լիցենզավորման պայմանների և պահանջների նկատմամբ հսկողությունն իրականացնել բացառապես «ՀՀ-ում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով:

2. Անհրաժեշտ է «Աուդիտորական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքում կատարել փոփոխություն, ըստ որի աուդիտորները կկրեն ֆինանսական պատասխանատվություն՝ այդպիսով կրելով իրենց կողմից իրականացրած աուդիտի ռիսկը: Քննարկել օրենքում առաջարկվող փոփոխության իրականացման նպատակահարմարությունը:

3. Շահումով խաղերի և խաղատների կազմակերպման գործունեության լիցենզավորումը իրականացնել ՀՀ կառավարության 2004 թվականի հուլիսի 29-ի թիվ 1164-Ն որոշմամբ հաստատված կարգին համահունչ: Լիցենզավորման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ցանկում, խաղային սարքավորումների ծագումնաբանությունը առավել ճշտությամբ որոշելու նպատակով, սարքավորումների ծագման սերտիֆիկատից բացի անհրաժեշտ է ներառել նաև տեխնիկական անձնագրի համարը:

4. Համապատասխան իրավասու մարմինների հետ համատեղ.

- սահմանել պատշաճ հսկողություն շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության կազմակերպիչների կողմից իրականացվող գովազդային վիճակախաղերը ՀՀ օրենսդրության պահանջներին համապատասխանեցնելու համար,
- մշակել միջոցառումների ծրագիր ապօրինի ձեռնարկատիրությամբ զբաղված տնտեսավարող սուբյեկտներին ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պատասխանատվության ենթարկելու և հետագայում մմանատիպ գործելաոճը բացառելու ուղղությամբ:

«Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 2-րդ մասի գ) ենթակետի համաձայն, մեկամսյա ժամկետում Վերահսկիչ պալատին տրամադրել գրավոր տեղեկատվություն՝ հաշվետվությամբ արձանագրված խախտումների վերացման վերաբերյալ ձեռնարկված միջոցառումների մասին: